

БЕОГРАД - На данашњи дан 1944. године Југословенски краљ Петар II Карађорђевић је, под притиском британског премијера Винстона Черчила, одстранио из избегличке владе са средиштем у Лондону вођу четника (Југословенска војска у Отаџбини) Дражу Михаиловића и потписао указ о именовању за председника владе Ивана Шубашића, бана Хрватске. Тиме је отворен пут за стварање југословенске коалиционе владе, на основу споразума Јосипа Броза Тита и Ивана Шубашића.

Данас је понедељак, 1. јун, 152. дан 2026. До краја године има 213 дана.

1479 - Основан је универзитет у Копенхагену.

1780 - Рођен је пруски генерал Карл Марија фон Клаузевиц, војни теоретичар, који је главне идеје о ратној стратегији и тактици изложио у делу "О рату". Његова књига сматра се класичним делом на тему вештине ратовања. Због неслагања с политиком водећих кругова Пруске према Наполеону I, против којег се борио у више битака, од 1812. до 1814. налазио се у служби Русије.

1804 - Рођен је руски композитор Михаил Иванович Глинка, творац руског националног стила. Аутор је прве руске националне опере "Живот за цара". Првобитни назив је наводно био "Иван Сусањин", али је, према жељи цара Николаја I преименована. Према истоименој поеми Александра Пушкина, написао је либрето за оперу "Руслан и Лјудмила". Остала дела: фантазија "Камаринскаја" (на теме из руских народних песама), шпанске увертире "Арагонска хота", "Ноћ у Мадриду", камерна музика, романсе, црквена музика, соло песме.

1878 - Рођен је енглески писац Џон Мејсфилд. Суптилан поета који је често приказивао грубост и сировост живота. Писао је и драмска дела у римованом двостиху. Дела: песме

"Баладе с мора", "Сонети", "Вечно милосрђе", "Поља зеленкада", "Лис Рејnard", драме "Велики петак", "Краљ Филип".

1879 - Кнез Милан Обреновић донео је указ о успостављању почасног конзулата Србије у Њујорку. За почасног конзула именован је тада Герхард Јансен. Као датум успостављања потпуних дипломатских односа између Србије и САД узима се 1. фебруар 1881. Тог дана је амерички дипломата Џон Касон одговорио српском министру Христићу да је његова влада "са великим задовољством прихватила као израз пријатељских осећања Владе Србије њену жељу да у Београду има представника Сједињених Америчких Држава".

1880 - У САД је инсталирана прва јавна телефонска кабина у свету, у згради "Јејл банке" у Њу Хејвну.

1892 - Српски научник Никола Тесла допутовао је из САД у једину посету Београду, где му је на железничкој станици приређен дочек. Са министром просвете Андром Митровићем примљен је у аудијенцију код краља Александра Обреновића. Посетио је и Народни музеј и Велику школу (Универзитет), где је о свом раду говорио студентима и професорима, а са српским физичарем Ђорђе Станојевићем разговарао је о започетој градњи прве електричне централе у Београду.

1911 - Фудбалска репрезентација Краљевине Србије одржала је прву међународну утакмицу. Репрезентација је тада поражена од загребачког клуба ХАШК.

1926 - Рођена је америчка филмска глумица Норма Џин Мортенсон, позната као Мерилин Монро, један од највећих еротских симбола у историји филма. Холивудска филмска индустрија он ње је створила мит. Године 1962. окончала је живот самоубиством. Филмови: "Џунгла на асфалту", "Нијагара", "Мајмунска посла", "Аутобуска станица", "Мушкарци воле плавуше", "Река без повратка", "Седам година верности", "Неки то воле вруће".

1935 - Рођен Владислав Лалички, српски сценограф и костимограф. Као сценограф започео је 1958. у шабачком Народном позоришту, а од 1961. радио је у Атељеу 212 где је израдио сценографију за више културних представа: "Драги мој лажљивче",

"Картотека", "Арсеник и старе чипке", "Краљ Иби", "Кафаница, судница, лудница", "Коса", "Пурпурно острво", "Чудо у Шаргану". Лалички је био сценограф и костимограф за преко 500 позоришних представа, 200 филмова и серија и илустратор више од 500 књига. Од 1984. до 2002. године живео је у Јоханесбургу, где је такође имао запажену каријеру.

1936 - Рођен је Беким Фехмиу, глумац који је у Југославији 60-их и 70-их уживао велику популарност. Прославио се црно-таласном филмом "Скупљачи перја" Саше Петровића 1967. Упамћен је по улози васпитача Жарка у "Специјалном васпитању" Горана Марковића. Често је играо у европским продукцијама. Остварио је око 45 филмских и тв улога. Објавио је књигу успомена: "Блиставо и страшно".

1941 - Немци су освојили Крит и заробили 13.000 британских војника, чиме су обезбедили важну базу за операције на Блиском Истоку и у Северној Африци. Основна намера немачког војног врха била је да се онемогући несметана контрола Средоземља од стране Британаца.

1943 - Немачки ловци су оборили британски авион, усмртивши све путнике, укључујући енглеског позоришног и филмског глумца и редитеља Леслија Хауарда, двојника британског премијера Винстона Черчила. Немци су били уверени да је у авиону обореном изнад Бискајског залива, на лету од Лисабона ка Ирској, био Черчил. Хауард је био познат по изузетно суптилној глуми. Филмови: "Ромео и Јулија", "Пигмалион", "Прохујало са вихором", "Интермецо".

1946 - Погубљен је румунски диктатор Јон Антонеску, током Другог светског рата савезник нацистичке Немачке. По доласку на власт 1940. присилио је на абдикацију румунског краља Карола II Хоенцолерна, који је 1938. такође завео профашистичку диктатуру и прикључио земљу Тројном пакту.

1948 - Умро је српски политичар и писац Јаша Продановић, члан Српске академије наука и уметности. У краљевини Србији био је министар просвете и министар привреде, а после Другог светског рата потпредседник владе ФНРЈ. Као министар привреде изборио је 1910. у скупштини усвајање Закона о радњама, којим су створене радничке и друге коморе и уведено заштитно радно законодавство. С Љубом Стојановићем основао је 1921. Републиканску странку, коју је предводио до смрти 1948. Уређивао је више часописа ("Народна мисао", "Одјек", "Гласник Професорског друштва"), приредио две

антологије народних песама и приповедака и целокупна дела Јована Јовановића Змаја, Јове Илића, Светислава Вуловића и Лазе Лазаревића. Остала дела: "Уставни развитак и уставне борбе у Србији", "Вук Караџић и Милош Обреновић", "Историја политичких странака и струја у Србији", "Наши и страни", "Наша народна књижевност".

1969 - Кандидат деголиста Жорж Помпиду победио је на председничким изборима у Француској после оставке Шарла де Гола.

1973 - Грчки председник владе Георгиос Пападопулос прогласио је и формално републику. Последњи грчки краљ Константин II, који се налазио на челу Грчке од 1964. до 1967. напустио је земљу 1967, неколико месеци после увођења војне управе, и проглашење републике 1973. је више био формални чин. Војна влада у Грчкој сматрала је краља одговорним за велику кризу у којој се налазила земља, тако да је монархију у Грчкој укинула једна изразито десна војна управа.

1973 - Британски Хондурас променио је назив у Белизе.

1987 - У експлозији бомбе подметнуте у хеликоптер којим се превозио из Бејрута у Триполи убијен је либански премијер Рашид Караме.

1990 - Председници Совјетског Савеза и Сједињених Држава Михаил Горбачов и Џорџ Буш потписали су споразум о окончању производње хемијског оружја и уништавању стокова тог оружја до краја 1992.

1994 - Армандо Калдерон Сол постао је први председник Салвадора после окончања грађанског рата који је више од деценије потресао ту централноамеричку земљу.

1996 - Украјина је, одлуком председника Леонида Кучме и националног парламента, постала земља без нуклеарног оружја, пошто је пребацила последње ракете с нуклеарним главама у Русију.

1999 - Погинуо је генерал-пуковник Војске Југославије пилот Љубиша Величковић, помоћник начелника Штаба Врховне команде Ратног ваздухопловства и Противваздушне одбране, у тренутку док је обилазио јединице на првој линији одбране, током агресије НАТО пакта на Србију (СРЈ). Обављао је све летачке и најодговорније командне дужности у РВ и ПВО ЈНА и ВЈ.

2001 - Према званичној верзији, непалског краља Бирендру, краљицу Аишварју и шест других чланова краљевске породице убио је у краљевској палати престолонаследник Дипендра, који је потом извршио самоубиство.

2004 - Ијад Алави, иначе шиит, именован је за председника прелазне владе у окупираном Ираку.

2005 - Холандски гласачи одбацили су на референдуму Предлог Устава Европске уније.

2007 - Свих 30 путника утопило се након што се преврнуо брод који се кретао ка острву Кјати на језеру Викторија у Уганди.

2008 - Умро је Томи (Јосеф) Лапид, бивши израелски министар правде и новинар. Рођен је у Србији, у Новом Саду, 1931. као Томислав Лампел. Био је новинар у тиражном "Маариву", а доцније постаје директор националне израелске РТВ, од 1979. до 1984. Лапид је био министар правде у влади Аријела Шарона, али је његова партија напустила владајућу коалицију 2004. због противљења повећаном финансирању верских институција. председавао је бордом директора Меморијалног центра Јад Вашем. Писао је и литерарна и драмска дела, па и куваре и водиче за туристе.

2008 - Умро је Ив Сен Лоран, једна од најистакнутијих личности света моде. Имао је само 21 годину када је изабран, након смрти Кристијана Диора 1957. за његовог наследника, што је била последица претходне успешне сарадње. Почетком 60-тих 20 в. оснива сопствену кућу високе моде. Лоран је био први дизајнер који је, 1966. пласирао нов концепт луксузне женске конфекције ("Лева обала") намењене ширем тржишту.

2010 - Преминуо је Андреј Вознесенски, руски литерата, песник и прозаиста. Припадао је песничкој авангарди "генерације шездесетих". Био је дописни члан француске Академије Маларме, почасни академик неколико међународних академија, потпредседник ПЕН центра Русије. Дела:"Парабола", "Мозаик", "Антисветови", "Ахилово срце", "Поглед", "Искушење", "Казино Русија".

2013 - Преминула је Јелена Генчић, великан српског спорта, репрезентативка у рукомету и тенису и један од најбољих српских тренера уопште. Имала је изузетног успеха у откривању и подучавању потоњих великих тениских шампиона, попут Монике Селеш и Новака Ђоковића.

2022 - Аустралијски научници истраживачи Универзитета Западне Аустралије, открили су највећу биљку на свету, објавили су тамошњи медији. Највећа позната биљка на Земљи, морска трава која покрива површину приближно три пута већу од Менхетна, непуних 200 квадратних километара, пронађена је на западној обали Аустралије, на простору "Ајкула залива", око 800 км северно од Перта. Генетским тестирањем утврђено је да је реч о морској трави која је настала из једног семена пре најмање 4.500 година.

2025 - У железничкој несрећи у Брјанској области, до које је дошло након експлозије која је изазвала урушавање моста, погинуло је седам особа а 69 је повређено. Руске власти експлозију су класификовале као терористички напад, за шта је оптужена Украјина.

2025 - Украјина је извела напад дроновима на 4 руске ваздухопловне базе далеког домета, чак и у Сибиру у Иркутску. Наводно је притом уништено најмање 13 руских летелица.

(Танјуг)